

Propositie voor een derde Regio Deal: Parkstad biedt ruimte

De Stadsregio Parkstad Limburg (Gemeenschappelijke Regeling) doet namens de gemeenten Beekdaelen, Brunssum, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf, Simpelveld en Voerendaal het voorstel tot een derde Regio Deal ter waarde van €80 miljoen. Het voorstel wordt ondersteund door de brede maatschappelijke coalitie Parkstad, waarin onder meer het bedrijfsleven, zorginstellingen, inwoners, kennis- en onderwijspartijen, woningcorporaties en het MKB zijn vertegenwoordigd ([Logo's BMC](#)).

Het voorstel heeft betrekking op de regio Parkstad Limburg, gelegen in het oosten van Zuid-Limburg. De regio, bestaande uit ca. 256.000 inwoners, omvat het grondgebied van de zeven reeds benoemde gemeenten en wordt sterk gekarakteriseerd door haar stedelijke aard, verweven met groene, landelijke aders. De regio ligt op een steenworp afstand van de Duitse universiteitsstad Aken. Parkstad Limburg is het westelijk deel van de grensoverschrijdende agglomeratie Aken-Parkstad, een gebied met gezamenlijk ruim 800.000 inwoners. Samen met Stadt en Städteregion Aachen en het Duitstalige deel van België, wordt in dit gebied reeds jarenlang samengewerkt, onder meer aan de ontwikkeling van een eigen daily urban system. Deze (metropool)regio ligt op een economische as van (metropool)regio's, achtereenvolgens: Amsterdam/Utrecht - Eindhoven - Aken/Parkstad - (Rheinland) - Keulen/Bonn – Frankfurt.

De regio werkt ook samen in Zuid-Limburg, dat een uniek gebied is. Centraal gelegen in een Europese agglomeratie met binnen een uur reizen 4 miljoen inwoners, 5 universiteiten, 7 internationale vliegvelden en 2 HSL-stations. Zuid-Limburg deelt 'slechts' 8 km 'grens' met de rest van Nederland en 220 km met het buitenland. Zuid-Limburg heeft, mits grensbarrières worden opgeheven en betere verbindingen worden gecreëerd een groot groeipotentieel. Met de Agenda Zuid-Limburg ('Zuid-Limburg gaat over grenzen heen'), vastgesteld door alle colleges van B&W en het college van GS, wordt samen aan de toekomst gewerkt. De agenda omvat drie ambities: 1. de (economische) toekomst van Zuid-Limburg als grensoverstijgende kenniseconomie 2. het toekomstbestendig maken van het landschap en 3. het ombuigen van achterstanden naar voorsprong: delen van Zuid-Limburg hebben onaanvaardbare achterstanden. Deze agenda is het uitgangspunt voor diverse samenwerkingen met de Rijksoverheid en is bv. het vertrekpunt voor de uitwerking van de langjarige agenda in het kader van 'Elke Regio Telt'. Ook is de agenda al de basis van het Ontwikkelperspectief NOVEX en de bijbehorende op te stellen Regionale Investeringsagenda.

Ook de in de 6^e tranche ingediende voorstellen voor Regio Deals in Zuid Limburg zijn opgebouwd langs de 3 ambities uit de Agenda Zuid-Limburg. Doordat opgaven en problematiek op het gebied van brede welvaart binnen Zuid-Limburg qua aard en omvang verschillend zijn, worden er twee complementaire aanvragen voor Regio Deals ingediend: één vanuit Parkstad en één vanuit de rest van Zuid Limburg. Deze aanvragen versterken elkaar en zijn op onderdelen zelfs vrijwel identiek, daar waar een Zuid-Limburgse aanpak wordt voorgestaan.

In de afgelopen jaren heeft Parkstad twee Regio Deals met het Rijk gesloten: in de tweede tranche (ter waarde van €80 miljoen) en in de vierde tranche (ter waarde van €50 miljoen). Alle financiële middelen uit de Regio Deals zijn inmiddels ingezet: de programma's en projecten zijn gereed of nog in uitvoering. Deze twee Regio Deals zijn de katalysator geweest om de brede welvaart in de regio te bevorderen. De rijksbijdragen (resp. €40 miljoen en €25 miljoen) zijn (minimaal) verdubbeld door de Parkstadgemeenten en hebben – door extra investeringen van private partijen en maatschappelijke organisaties geleid – tot een totaal investeringsprogramma circa €820 miljoen¹: een multiplier van 13,25 op de Rijksinvestering van €65 miljoen. Maar nog belangrijker: het heeft geleid tot een doelgericht regionaal programma² om sociaal- economische en fysieke achterstanden aan te pakken en economische kansen te benutten.

De regionale opgaven

Dat Parkstad uitdagingen kent op het gebied van brede welvaart is algemeen bekend. PON&Telos (2024) constateert in de rapportage 'Accentueer het verschil' dat 6 van de 7 Parkstadgemeenten 'hoog' (Beekdaelen, Simpelveld) tot 'zeer hoog' (Brunssum, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf) scoren op de Meervoudige Achterstandsindex³. Uit de Leefbaarometer 2022 van Atlas Research en In.Fact.Research (2024) blijkt dat de leefbaarheid in verschillende gebieden in Parkstad structureel onder druk staat. In het rapport 'Elke Regio Telt' van Rli, ROB en RVS (2023) wordt geconstateerd dat er in Parkstad sprake is van een structurele problematiek.

Er is in de regio Parkstad sprake van een 'poverty trap', die zich kenmerkt door problemen in de thuissituatie, die samengaan met een beperkte participatie en weinig perspectief op werk. De huidige situatie is terug te leiden naar een mislukte (economische) reconversie na de mijnsluitingen in de jaren '60 en '70, en een gevolg van de

¹ Het totaalprogramma van de eerste Regio Deal bedraagt €611,4 miljoen en van de tweede Regio Deal bedraagt circa €210 miljoen.

² Bureau Birch heeft in 2024 een evaluatierapportage opgesteld m.b.t. de eerste Regio Deal Parkstad Limburg 2019 – 2022; bureau Rebel heeft een impactanalyse verricht op de tweede Regio Deal Parkstad Limburg 2023 - 2025

³ De MDI is een indicator waarbij achterstanden breder worden beschouwd dan alleen armoede, namelijk een breder gebrek aan middelen én kansen van mensen: zowel fysiek-geografische aspecten meegewogen als de individuele kenmerken van de mensen die op deze plekken wonen.

aantrekkingskracht van een grote goedkope, verouderde woningvoorraad⁴. Deze kwetsbare sociaaleconomische positie (laag inkomen, geen of laaggeschoold werk, schulden, werkloosheid) heeft een sterk intergenerationeel karakter, en gaat vaak gepaard met problemen zoals drugsgebruik, criminaliteit, ondermijning en (chronische) gezondheidsproblemen. Deze bovengemiddeld negatieve scores leiden tot een regionale opgave, hardnekkige en langjarige problemen met een meervoudig karakter op thema's die met elkaar samenhangen en elkaar beïnvloeden.

Deze problematiek is niet gelijk verdeeld over de regio, maar concentreert zich in specifieke wijken en kernen. In de top 20 wijken met de laagste SES scores in Zuid-Limburg, staan 15 (!) wijken uit Parkstad. Deze wijken scoren nog een stuk slechter op indicatoren dan het gemiddelde in Parkstad, zoals een lagere gemiddelde WOZ-waarde (€189.000), een hoog percentage personen met een uitkering (24,2%) en een kleiner percentage mensen die een goed/zeer goede gezondheid ervaren (54%). In zwakke wijken is de veerkracht laag ten opzichte van de veerkracht in wijken in de rest van Nederland én neemt er verder af⁵.

Parkstad in cijfers (brede welvaart)					
Indicator	Nederland	Zuid-Limburg	Parkstad	Parkstad - gemiddelde stedelijk focusgebied	Parkstad – gemiddelde landelijk focusgebied
Aandeel kinderen in bijstandsgezinnen	5,7%	8,9%	10,6%	12%	5%
Aandeel personen met uitkering (WW, AO, bijstand)	7,7%	16,6%	19,3%	24,2%	15,7%
Aandeel personen met goed/ zeer goed ervaren gezondheid	70%	65%	61%	57%	63%
Netto arbeidsparticipatie (15-75 jaar)	73,1%	67%	66%	54%	60%
Misdrijven per jaar per 1.000 inwoners	45,2	49,4	50,1	53,1	27,7
Drugs misdrijven (%/ totaal) per jaar per 1.000 inwoners	1,7%	2,7%	3,5%	4,2%	4,9%
Aandeel leegstaande verkooppunten	6,5%	11,6%	13,6%	16%	13%
Gemiddelde WOZ-waarde woningen	€368.000	€267.000	€231.000	€189.000	€263.000

Daarbovenop komt het vertrek van instituties. Het overgrote deel van de bedrijven, destijds ter compensatie van of met subsidies na de mijnsluitingen naar de Oostelijke Mijnstreek gehaald, zijn weer vertrokken of failliet gegaan. Dat geldt ook grotendeels voor de 16.000 banen van Rijksdiensten als het ABP/APG, het CBS, de Belastingdienst en het Ministerie van Defensie. De werkgelegenheid bij Rijksdiensten is nog maar een kwart van wat het is geweest. De afgelopen jaren komen daar bij het vertrek van het hoofdkantoor van DSM en het aangekondigde vertrek van (onderdelen van) het Zuyderlandziekenhuis naar naastgelegen regio's. Dit geeft een knauw in het in de laatste jaren herwonnen zelfvertrouwen. De recente sluiting van de VDL Nedcar-fabriek heeft negatieve gevolgen voor de arbeidsmarktparticipatie in Parkstad, met forse WW-stijgingen in Brunssum (+50%) en Heerlen (+44%) tot gevolg.

In de strategische agenda 2021-2030 (vastgesteld door gemeenteraden en tot stand gebracht samen met de Brede Maatschappelijke Coalitie Parkstad) en in de tweede Regio Deal is het streefbeeld vastgelegd om de regio op de middellange termijn vanuit de huidige achterstandspositie, structureel naar het Nederlands gemiddelde te brengen. Daarnaast zijn er ook steeds meer positieve ontwikkelingen in, en aanvullende kansen voor de regio, die het mogelijk maken om een ander, positiever, narratief over Parkstad te vertellen: 'Ons toekomstverhaal voor 2040, Parkstad biedt ruimte!'^{*} (opgesteld in samenwerking met de Parkstadgemeenten en Brede Maatschappelijke Coalitie en vastgesteld door ons Dagelijks Bestuur). Zo is het (binnenlands) migratiesaldo sinds 2019 - na meer dan 60 jaar - weer positief en de vraag naar bedrijfsruimten is fors gegroeid. We zien dat projectontwikkelaars weer interesse hebben om te bouwen, er is nieuw elan zichtbaar onder (jonge) ondernemers en bestuurders. De tekst van 'Ons toekomstverhaal voor 2040' luidt als volgt:

'In Parkstad denken we vanuit ruimte voor persoonlijke en economische groei. Die groei vormt de hefboom voor een goede toekomst voor alle Parkstedelingen. Kwalitatief en betaalbaar wonen, rijke cultuur en subculturen met een rauw randje, een prachtig landschap, je talenten ontwikkelen en benutten, groeiperspectief voor bestaand en nieuw ondernemerschap; Parkstad heeft lef en biedt een inspirerende omgeving voor een prettige werk-privé balans. ● Strategisch gelegen in Zuid-Limburg, tussen Brainport Eindhoven en Aken/Keulen, vormt Parkstad een knooppunt in Europa dat de kracht en weerbaarheid van de regio vergroot, waar ook samenleving, cultuur en economie van profiteren. Met goede verbindingen en hoogwaardige voorzieningen. Gestut door een economie waarop je kunt bouwen, met sterke onderwijs- en kennispartners. De antwoorden op onze opgaven geven we hier samen, zoals we ook in het verleden hebben gedaan. ● Om dit te realiseren investeren we in kansen voor onze huidige inwoners, behouden we talent en trekken we mensen aan die de beroepsbevolking op peil houden en onderdeel van de samenleving uitmaken. Met een sterke en gezonde regio van 300.000 inwoners kan Parkstad ook straks iedereen het 'thuis' en de omgeving bieden die ze verdienen.

⁴ Dit zijn niet alleen het grote aantal sociale huurwoningen (38.000/30%), maar ook het grote aandeel (22.000) kwetsbare particuliere woningen (particuliere woningen met een lage woningwaarde, bewoond door kwetsbare huishoudens). Deze goedkope woningvoorraad heeft een grote aantrekkingskracht op kwetsbare doelgroepen, zoals ook recent onderzoek van het Nationaal Programma Heerlen Noord heeft aangetoond 'de woningmarkt als sorteermachine'. De instroom van kwetsbare doelgroepen maakt de regio 'uniek' en heeft ook het effect dat de sociaaleconomische opgaven in wijken aanhoudend groot blijven.

⁵ Zie Veerkrachtanalyse Parkstad Limburg door In.Fact Research en Circusvis, 2022

● 'Park' en 'Stad': twee complementaire karakters die onze regionale bron van trots vormen en ons blijven voeden met eigenzinnigheid. ● Parkstad biedt ruimte! Laten we die samen benutten.'

Het toekomstverhaal is gelanceerd tijdens een symposium op 31 augustus 2024, waarbij ook het 25-jarig bestaan van de GR / Parkstad-samenwerking centraal stond. Om het toekomstverhaal gestalte te geven werken we een strategie uit waarbij we de kansen onder meer met jongeren, de gemeenten en de brede maatschappelijke coalitie verder gaan verdiepen. De regionale opgave vraagt om samenhangende aanpak met een langdurig partnerschap met de Rijksoverheid, om de regio te helpen bij het inlopen en duurzaam ombuigen van achterstanden en het creëren van een weerbare regio die haar eigen kansen kan verzilveren.

De aanpak

In de derde Regio Deal wordt de aanpak uit de eerste (reeds afgeronde) én tweede (lopende) Regio Deal gecontinueerd, opgeschaald én geoptimaliseerd. Daarnaast krijgt in de aanpak de Agenda Zuid-Limburg en het nieuwe toekomstverhaal van Parkstad nadrukkelijk vorm. Er wordt dan ook gewerkt aan de hand van drie lijnen:

1. Werken aan een grensoverstijgende kenniseconomie vanuit drie Zuid-Limburgse ambities, aangevuld met een aantal Parkstad-accenten;
2. De integrale, gebiedsgerichte aanpak, gericht op het wegwerken van achterstanden in kwetsbare wijken en kernen waar de brede welvaart aantoonbaar onder druk staat;
3. De doorontwikkeling van het landelijk gebied.

Gelet op de specifieke opgave van de regio Parkstad ligt de nadruk van het voorgestelde Regio Deal-programma (ook financieel) op integrale, gebiedsgerichte aanpak van wijken en dorpen, waar de leefbaarheid het meest onder druk staat. In de uitwerking wordt ook actief de verbinding met lijn '1' gezocht; hoe kan de grensoverstijgende kenniseconomie bijdragen aan het verbeteren van de brede welvaart in acht focusgebieden (en vice versa).

De aanpak sluit aan bij de prioriteiten van de Rijksoverheid, zoals die in het Regeerprogramma en de Miljoenennota voor 2025 zijn benoemd. Het gaat daarbij om bestaanszekerheid, woningbouw, Elke Regio Telt, veiligheid, onderwijs en zorg, Klimaat en Groene Groei, en de toekomst van het landelijk gebied.

Ad. 1: werken aan een grensoverstijgende kenniseconomie

In lijn 1 zetten we in op een brede economische basis in Zuid-Limburg met hoogwaardige maakindustrie en kenniseconomie, waarbij ook de vrijetijdseconomie een belangrijke factor is en blijft. We streven naar een betere benutting van de grensligging, als '30-minuten regio', in maximale verbinding met elkaar en met andere krachtige economische regio's in de directe nabijheid en in het hart van Europa, als onderdeel van een economische corridor van Amsterdam/Utrecht, via Brainport Eindhoven en Zuid-Limburg naar het Belgische en direct aangrenzende Duitse achterland. In de voorbije jaren is gericht geïnvesteerd in de ontwikkeling van innovatieve sectoren, met een centrale rol voor de Brightlands Campussen. De transitie van Chemelot en de komst van de Einstein Telescope kunnen gamechangers zijn voor de (economische) toekomst van Zuid-Limburg.

Tegelijkertijd kent Zuid-Limburg uitdagingen om talent uit de regio en van buiten duurzaam te binden, hetgeen cruciaal is voor een gezonde economische toekomst. Er is sprake van arbeidsmarktkrapte in de breedte, zelfs 'zeer krap' voor de zorg, onderwijs, ICT en techniek⁶. Zuid-Limburg kent een relatief sterke ontgroening én de beroepsbevolking vergrijsst: daarin is Zuid-Limburg nationaal koploper (één op de drie werkenden is ouder dan 55 jaar). De vervangingsvraag op de arbeidsmarkt tot 2028 is jaarlijks 3,7%, dat fors hoger ligt dan het nationaal gemiddelde van 2,7% en niet enkel kan worden opgevangen door de instroom van schoolverlaters uit de regio⁷. Ondernemers ervaren het tekort aan arbeidskrachten vanaf 2021 in toenemende mate als een belemmering (met 38,4% hoger dan 35,6% landelijk)⁸. Ook is de grensligging nog te vaak een belemmering voor werknemers en bedrijven om over de grens te werken en te ondernemen. Wil de brede schaa sprong in Zuid-Limburg verder gestalte krijgen, dan moeten niet alleen de fysieke randvoorwaarden op orde zijn zoals grensoverstijgende 'OV'-verbindingen en zijn strategische allianties met andere regio's cruciaal, maar moet bovenal structureel worden geïnvesteerd in 'human capital': bestaand én nieuw talent binden en boeien aan Zuid-Limburg, in wat wij zien als een euregionale onderwijsruimte (150 km-straal). Dat talent is de zuurstof voor onze economische toekomst, om de regio te laten groeien, en dat vanzelfsprekend ook een positief effect heeft op de brede welvaart en de veerkracht en vitaliteit van wijken, buurten en kernen én het

⁶ UWV, Q2 2024.

⁷ Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, ROA, 2024.

⁸ CBS, 2024.

ondernemers- en investeringsklimaat. Met de Regio Deal leggen we het fundament om langjarig met onze partners te investeren in drie ambities die hierna programmatisch zijn uitgewerkt:

A. Zuid-Limburg: een Talentrijke Regio

Of het nu gaat om jong aankomend talent of het levenslang ontwikkelen van de beroepsbevolking: een hoogwaardige en complete kennisinfrastructuur is van levensbelang. Samen met Zuyd Hogeschool, Vista College, Universiteit Maastricht, Open Universiteit, Yuverta, Fontys en in afstemming met de kennisinstellingen in de grensregio zoals de RWTH Aachen willen we die infrastructuur versterken. Om maximale aansluiting met de praktijk te borgen doen we dat in triple-helix verband met het bedrijfsleven en de Brightlands Campussen. De focus ligt op (bestaand en nieuw) talent en innovatie in de krapte-sectoren techniek en zorg. Het Zuyderland-dossier heeft het belang van o.a. voldoende arbeidspotentieel in de zorg bloot gelegd.

We bouwen in de Regio Deal voort op eerdere investeringen vanuit bv. JTF⁹, de CIV-trajecten¹⁰ en de eerdere Regio Deals en focussen op de valorisatie van kennis, kunde en innovatiepotentieel, en het verbreden en vergroten van de economische en maatschappelijke impact van onderwijs en onderzoek. We zetten kansrijke vervolgstappen op de biomedische maker-space en vitaliteitshub op de Maastricht Health Campus. En realiseren de 1e fase van het 'Groeiplan Heerlen' waarbij Parkstad zich verder ontwikkelt als kennis- en kunderegio met een Urban Living Lab (onderwijs en onderzoek) rondom regionale transformaties met (digitale) technologie, AI en robotica als versnellers. Met deze investeringen leggen we samen met het MBO, HBO en WO de basis voor duurzame innovatie en talentontwikkeling in Zuid-Limburg.

We werken een strategie uit om nieuw talent aan te trekken. Daarnaast wordt een aanpak ontwikkeld om jong talent uit de regio maximaal te binden. We geven alle middelbare scholieren tijdig een compleet beeld van de studie- en carrièremogelijkheden in de (eu)regio. En begeleiden en helpen hen bij lastige studiekeuzes, ontwikkelen loopbaanpaden en bieden een aantrekkelijk loopbaanperspectief en betekenisvol werk in de regio. Het VO is de belangrijkste (tijd)scharnier in deze keten van keuzes, die bepalend is voor de verdere levensloop en de brede welvaart op individueel niveau. In een alliantie tussen het VO, overheden en bedrijfsleven gaan we verschil maken voor al die duizenden jongeren die nu of straks middelbare scholier zijn en wellicht geen of een onjuist beeld hebben bij wat de regio voor hen te bieden heeft en/of waar velen niet kunnen bogen op een thuisklimaat of 'kruiwagenstalling' om de eerste levensbepalende stappen te zetten in het ontdekken, ontwikkelen en ontplooiën van hun talenten. Dit is onderdeel van de brede Trendbreuksystematiek (zie ook SES).

B. Zuid-Limburg: ruim baan voor Ondernemerschap

De focus ligt op het midden- en kleinbedrijf (MKB), specifiek het MKB in de keten van de belangrijkste economische drijvers in Zuid-Limburg. Het MKB is een broedplaats voor innovatieve ideeën, fungeert als dienstverlener voor andere bedrijven en instellingen, draagt bij aan de sociale samenhang in onze steden en dorpen, en voorziet in de dagelijkse noden van inwoners. Het MKB kampt in toenemende mate met de problematiek van bedrijfsopvolging en vaak blijft het lastig om nieuwe opgaven zoals verduurzaming, digitalisering en circulariteit tijdig te vertalen naar concrete investeringen. We versterken de positie van het MKB door:

- De productiviteit van het MKB te verhogen. Eerste stap daartoe is het scherp definiëren van de behoefte van het MKB, op basis van een kwantitatieve analyse (incl. forecast), o.a. op economische prestaties en werkgelegenheid. En parallel via een-op-een gesprekken om de behoefte verder te articuleren, bv. waar het gaat om de eerder genoemde (nieuwe) opgaven. We leren daarbij van de MKB-pilot in Sittard-Geleen.
- Met de kennisinstellingen identificeren we de mate waarin jongeren via het curriculum worden geënthousiasmeerd en geïnformeerd over ondernemerschap. Waar dat meerwaarde heeft intensiveren we met de kennisinstellingen en het bedrijfsleven de samenwerking om de aanwas van jonge ondernemers te vergroten.
- Het via projecten of proposities beter verknopen van het MKB met de innovatieve kracht van Brightlands, aanvullend aan initiatieven zoals de Brightlands Start Up League. Om de afstand tussen Brightlands en het MKB te verkleinen en de Brightlands-innovatie ook in de praktijk te brengen bij het MKB (valorisatie), bv. op het vlak van AI en gezondheid. En om, met Brightlands als magneet, MKB van buiten de regio aan te trekken.

C. Zuid-Limburg: aantrekkelijk Vestigingsklimaat

Daarnaast gaan we in Zuid-Limburg aan de slag met een programmering en strategie voor de bedrijventerreinen, waar ruim 25% van alle werkgelegenheid is geconcentreerd. Er ligt vanuit de markt een vraag naar ruim 110 hectare

⁹ Just Transition Fund

¹⁰ Centrum voor Innovatief Vakmanschap

aan nieuwe kavels (bovenop het bestaande aanbod) die grotendeels door herstructurering gestalte kan krijgen en waarbij opgaven als netcongestie, stikstof, verduurzaming (bv. energy hubs), bereikbaarheid en arbeidsmarkt hand in hand gaan in een context van schaarse ruimte. Regie van de samenwerkende overheden in Zuid-Limburg is cruciaal om bij nieuwe ontwikkelingen te kunnen sturen op maximale maatschappelijke en economische impact: de juiste bedrijven met de juiste vraag naar talent kunnen faciliteren op de juiste plek. We verkennen de mogelijkheden voor een revoluerend ontwikkelfonds.

Aanvullend aan de drie programmalijnen voor heel Zuid-Limburg brengen we in Parkstad accenten aan in de aanpak. We focussen op de volgende deelprogramma's:

- *Medlands Parkstad:* in een triple helix samenwerking tussen de med-tech bedrijven, de kennisinstellingen en de overheden, die is verankerd in een stichting, werken we aan de uitvoering van een meerjarig programma waarbij het behouden van bestaand en het aantrekken van nieuw talent centraal staat. De ambitie van deze economische motor in de regio is om, vanuit de samenwerking op thema's als onderwijs, arbeidsmarkt, branding en infrastructuur, te groeien van 6.000 naar 9.000 arbeidsplaatsen in 2030.
- *Oostflank Brunssum:* mede op basis van het Ambitiedocument werken Provincie Limburg, gemeente Brunssum, Trilandis Ontwikkelmaatschappij en de Stadsregio Parkstad aan de herontwikkeling van de bestaande groeve tot ruim 45 hectare duurzaam bedrijventerrein. Dit is een van de deelgebieden op de Oostflank, die door de Buitenring Parkstad uitstekend ontsloten is maar waar van oudsher sprake is van extensief ruimtegebruik en een lage economische betekenis. De Regio Deal kan impulsen in andere deelgebieden op de Oostflank initiëren en versnellen.
- *Circulair bouwen:* op basis van het Uitvoeringsprogramma Parkstad Circulair brengen we onze ambities in de praktijk door i.s.m. de kennisinstellingen, het bedrijfsleven en MKB, projecten op het gebied van hergebruik van materialen, energietransitie en duurzame bouwmaterialen in te bedden in de woningbouw- en bedrijventerreinenontwikkelingen (bijvoorbeeld conceptuele en modulaire woningen). De Urban Mine Parkstad is een kans om grondstoffen te herwinnen uit bestaande gebouwen en infrastructuur, die vrijkomen bij gebiedsontwikkelingen. We delen kennis via het programma Circulair Bouwen Zuid-Nederland en het in 2024 in Parkstad gelanceerde ECCBT (Europees Centrum voor Circulaire Bouw & Transformatie), als regionaal platform.
- *GROS:* de inzet is om verder te bouwen aan één Daily Urban System met de Stadsregio Aken. We brengen de energie- en warmtetransitie in de praktijk, grensoverstijgend. En verbinden het kennislandschap in Zuid-Limburg met de RWTH Aachen. We betrekken ook de Duitse Berufskollegs (ROC's) en bedrijven bij het VO-traject over loopbaanoriëntatie, willen een voortrekkersrol vervullen in de circulaire bouw en voegen aan de AI-agenda nadrukkelijk een grensoverstijgende dimensie toe die zelfs tot aan München reikt. Binnen de economische corridor is Parkstad een vooruitgeschoven post richting (de Stadsregio) Aken en het Rijnland (o.a. de immense transformatie in het Rheinisches Revier en de regio Keulen/Bonn). Dit doen we niet alleen op basis van onze geografische positie, maar vooral op inhoudelijke opgaven en kansen die deze regio's met elkaar verbinden.

Ad. 2. De integrale, gebiedsgerichte aanpak is gericht op het wegwerken van achterstanden in kwetsbare wijken en buurten waar de brede welvaart aantoonbaar onder druk staat.

Het betreffen dezelfde focusgebieden, waar in de tweede Regio Deal met een gebiedsgerichte aanpak is gestart:

- De stedelijke gebieden Brunssum Noord/Oost (12.500 inwoners), (NPLV-gebied) Heerlen Noord (56.000 inwoners), Kerkrade Oost (18.000 inwoners) en het stedelijk lint Schaesberg, Oud Nieuwenhagen tot Lauradorp in Landgraaf (10.000 inwoners), én;
- Een aantal landelijke kernen en dorpen waar de leefbaarheid vooral onder druk staat door een verschraving van het aanbod in voorzieningen, een vastzittende woningmarkt in combinatie met een vergrijzende populatie, zoals de kernen Nuth (6.500 inwoners), Simpelveld (5.500 inwoners), Schinveld (4.700 inwoners) en de (Town Deal-)kern Ubachsberg (1.500 inwoners). In de uitwerking van de aanpak van deze gebieden wordt ook de verbinding gelegd met lijn '3' (de doorontwikkeling van het landelijk gebied).

De gebiedsgerichte aanpak is een samenhangende aanpak waarbij de problematiek langjarig, integraal en structureel wordt aangepakt. Er wordt voortgebouwd op de thema's en lessen van eerdere Regio Deals en de ervaringen die zijn opgedaan vanuit de (NPLV) aanpak Heerlen-Noord dienen als voorbeeld voor de aanpak van soortgelijke opgaven elders in de regio. Het thema verduurzaming wordt ook meegenomen in deze integrale aanpak. Hier zijn aparte budgetten voor beschikbaar. De vier thema's binnen de gebiedsgerichte aanpak (sociaal economische structuurversterking, veiligheid, wonen en winkelgebieden) hebben een specifieke programmatische aanpak, zijn onderling sterk afhankelijk en hebben invloed op elkaar. Investerings in wonen zijn een aanjager voor investeringen in het sociale domein en zorgen voor meer veiligheid. De aanpak van individuele multi-problematiek draagt bij aan

veiligheid en aan een aantrekkelijk leefmilieu. Goed onderwijs draagt bij aan beter perspectief op werk, meer bestaanszekerheid en een betere aansluiting tussen opleiding en de vraag vanuit het regionale bedrijfsleven. Dit alles draagt bij aan een gezondere bevolking, wat uiteindelijk leidt tot een lagere druk op de zorg- en welzijnsvoorzieningen. Zo werken we in onze regio over domeinen en sectoren heen, aan in het inlopen van achterstanden en het creëren van een weerbare en veerkrachtige samenleving die zijn eigen kansen kan verzilveren, samen met andere bewoners, instellingen en bedrijven.

In de uitvoering worden partners op gebiedsniveau bij elkaar gebracht, zodat vraagstukken op een samenhangende manier worden aangepakt. Deze allianties op gebiedsniveau (met de gemeente als verbindende schakel) zorgen voor de samenhang in de gebiedsgerichte aanpak, waarbij vanuit de Regio Deal wordt ingezet op:

Thema 1: Sociaaleconomische structuurversterking (SES)

Het programma SES heeft als vertrekpunt dat een gezonde samenleving wordt gekenmerkt door een evenwichtige bevolkingssamenstelling, wat betreft leeftijd, opleidingsniveau, arbeidsparticipatie en gezondheid. Om de intergenerationale problematiek te doorbreken wordt via de zgn. Trendbreuk-systematiek geïnvesteerd in de nieuwe generatie. Dit gebeurt via de volgende programma's:

- *Intensieve aanpak Kansrijke Start:* gericht op het optimaal ondersteunen van (aanstaande) ouders (in kwetsbare situaties), het vergroten van bestaanszekerheid voor (jonge) ouders en het versterken van de pedagogische basis.
- *Onderwijs/ Rijke Schooldagen:* Het streven is dat: het onderwijsniveau op minimaal het gemiddelde Nederlandse niveau komt, meer jongeren (economisch & maatschappelijk) mee kunnen doen in de samenleving, en meer jongeren behouden worden voor de regio. Ingezet wordt op meer kansengelijkheid door (1) het voortzetten en uitbreiden van het aantal scholen met een Rijke Schooldag (incl. Gezonde Basisschool van de Toekomst) in de meest kwetsbare wijken; (2) het tekort aan onderwijspersoneel te verminderen door aan leraren/ onderwijzend personeel voorrang te geven voor woningen, zijnstroom te stimuleren en meer duale trajecten zoals Pedagogisch medewerker/onderwijsassistent mogelijk te maken. Daarnaast stimuleren we de inzet van educatieve partners van buiten het onderwijs; (3) het uitvoeren van de (actielijnen van de) [Educatieve Agenda Parkstad](#), waarbij het perspectief van de jongeren zelf wordt meegenomen, en het meten van de impact van de uitvoering via de Parkstad Monitor Onderwijs & Kindontwikkeling.
- *Arbeidsparticipatie:* Om onbenut arbeidspotentieel te mobiliseren en talentontwikkeling maximaal te stimuleren is via de Regionale Werkhubs een wijkgerichte inzet ontwikkeld met een robuuste ontwikkelinfrastructuur. Deze wordt uitgebreid en verbreed. Daarnaast wordt ingezet op een vervolg op de loopbaanoriëntatie aanpak via mogelijk baangaranties in kansrijke sectoren (à la Rotterdam Zuid) in kansrijke sectoren zoals zorg en techniek.
- *Gezondheid & vitaliteit van inwoners en wijken:* in de focusgebieden wordt via de integrale wijkaanpak volop ingezet op een verbetering van gezondheid en vitaliteit. Dit vanuit de wetenschap dat de verschillen in ervaren gezondheid en gezondheidsverschillen worden veroorzaakt door een veelheid aan factoren. Het betrekken van burgers en het bevorderen van de gemeenschapszin vormt de rode draad. Inhoudelijk wordt aansluiting gezocht bij de opgaven en doelstellingen uit het [regiobeeld en regioplan](#) Zuid- Limburg uit het Integraal Zorg Akkoord (IZA) en het Gezond en Actief leven Akkoord. Hierdoor kan de aanpak ook gekoppeld worden aan de reeds ingediende IZA-Transformatieplannen en het nieuw te sluiten zorg- en welzijnsakkoord. De focus ligt op (1) het inzetten op preventie via de verbetering van de samenwerking en aansluiting tussen sociaal en medisch domein (de beweging naar de voorkant maken), (2) op het versterken van de pedagogische basis en (3) het bijdragen aan bestaanszekerheid voor inwoners door de aanpak van multi-problematiek achter de voordeur. Hierbij zijn raakvlakken met Veiligheid, de ambitie is dat deze aanpakken zoveel mogelijk integraal worden uitgevoerd.

Thema 2: Veiligheid

De regio kent een grote veiligheidsproblematiek. Op de Onderwereldkaart van RTL Nieuws (april 2024) staan Heerlen (1^e), Kerkrade (2^e) en Brunssum (9^e) allen in de top 10. Onveiligheid heeft in hoge mate een negatieve invloed op de leefbaarheid in de regio. De samenwerking tussen de Parkstad gemeenten, politie, Openbaar Ministerie, woningcorporaties, welzijnswerk en RIEC ten aanzien van belangrijke gemeentegrens overstijgende veiligheid thema's (o.a. ondermijning en jeugdcriminaliteit) wordt afgestemd in een gezamenlijk overleg van de verschillende 'Lokale Driehoeken' in Parkstad.

Veiligheid is een integraal onderdeel van de gebiedsgerichte aanpak. De inzet is om de huidige aanpak uit de huidige Regio Deal (bekostigd tot 2025), bestaande uit interventies gericht op preventie en repressie, te continueren, op te schalen én te optimaliseren in de periode 2025 - 2027. Deze aanpak draagt in samenhang met interventies op het gebied van wonen, werk en onderwijs bij aan structurele verbetering van de veiligheid en de leefbaarheid. Bovendien

wordt ingezet op de ontwikkeling van, en experimenteren met innovatieve methoden en technieken met betrekking tot handhaving, opsporing en vervolging (i.s.m. het Public Smart Safety Center). Tevens wordt gewerkt aan een verdere uitrol en doorontwikkeling van de aanpak Sociaal Veilig in alle gemeenten, een verbreding en uitbreiding van de Preventieve Aanpak Jeugdcriminaliteit (inclusief implementatie Preventie met Gezag) over de hele regio, verdere uitbouw en optimalisering van het ACT! Interventieteam Parkstad en wordt mede vormgegeven aan de oprichting van het Public Smart Safety Center i.s.m. de Brightlands Smart Services Campus.

Thema 3: Wonen

Het doel binnen het thema Wonen is om de leefbaarheid in kwetsbare wijken te bevorderen langs de fysieke lijn van wonen en volkshuisvesting. In het programma wordt tussen 2025 en 2027 concreet gestuurd op de volgende componenten:

- De herstructurering van 125 slechte particuliere woningen, met daarbinnen specifiek aandacht voor projecten waarbij ook inponing én herstructurering door woningcorporaties aan de orde is. Er wordt ingezet op interventies met een zo optimaal mogelijke maatschappelijke impact op de leefbaarheid en veiligheid.
- De herstructurering van (spoor- en) mijnwerkerswoningen, door renovatie dan wel sloop/nieuwbouw, waarbij ook aandacht is voor het behoud van de identiteit en erfgoedwaarde. Behoud van identiteit en erfgoed in mijnkoloniën leidt tot substantieel hogere kosten¹¹, dan bij een reguliere herstructureringsoperatie. Dit gaat de draagkracht van gemeenten, woningcorporaties en particuliere eigenaren te boven. Woningcorporaties in de regio hebben de ambitie uitgesproken om in de Regio Dealperiode (2025 – 2027) te starten met de fysieke herstructurering van ca. 400 corporatiewoningen in mijnkoloniën Schuttersveld (Brunssum), Leenhof, Beersdal, Kastelenbuurt en de Passart (Heerlen). Ook particuliere mijnwerkerswoningen (bijv. in Landgraaf) maken onderdeel uit van de aanpak.
- Continuering en intensivering van de inzet van de Voorzieningswijzer tot 2027 door de corporaties, de gemeenten en de partners t.b.v. het verhogen van het besteedbaar inkomen van kwetsbare gezinnen, ter bestrijding van de armoede- en schuldenproblematiek van bewoners met een laag inkomen en reductie van de kwetsbaarheid.
- Het indammen van de instroom van kwetsbare groepen van buiten de regio naar Parkstad. Door het hoge aandeel goedkope woningen, wonen in Parkstad relatief veel kwetsbare mensen in concentraties bij elkaar. Vanuit nieuwbouw en herstructurering wordt gewerkt aan een gezonde opbouw van de wijken. Deze koers is vastgelegd in de Regionale Woonvisie. De regio Parkstad is ook één van de nationale koploperregio's in het kader van het programma 'Een thuis voor iedereen'. Op basis van verhuisstromen wordt geconstateerd dat mensen met lage inkomens vanuit andere (welvarende) regio's in Nederland verhuizen naar Parkstad en aanspraak maken op sociale voorzieningen. Optimalisering van bestaande en (indien nodig) nieuwe instrumenten én vormen van samenwerking met het Rijk zijn vereist om de instroom van kwetsbare groepen van buiten de regio in te dammen.
- Daarnaast wordt werkt gemaakt van behoud van sociale stijgers én de instroom van 'sterke schouders'. Dit doen we door het versnellen van de woningbouwproductie, waardoor vernieuwing in de woningmarkt optreedt. Nieuwe woningbouw is een belangrijke randvoorwaarde voor de invulling van 'Ons toekomstverhaal voor 2040' en de herstructurering van de wijken. Hierdoor wordt ingespeeld op de woonbehoefte, verandert de samenstelling van wijken en neemt segregatie af. De specifieke marktsituatie in Parkstad, de maat en schaal van woningbouwplannen en de opgaven om tot veerkrachtige wijken te komen maken dat er behoefte is aan nieuwe vormen van samenwerking en ondersteuning vanuit de Rijksoverheid. Gedacht kan worden aan vormen van Rijksparticipatie bij actief grondbeleid en gebiedsontwikkeling.
- Er worden nieuwe publiek-private en publiek-publieke samenwerkingsvormen verkend (bijv. een Wijkontwikkelingsmaatschappij of een regionaal grondbedrijf) en in de praktijk gebracht om de aanpak van de herstructurerings- en nieuwbouwopgaven te versnellen en belangen, capaciteit, kennis, kunde en kracht te bundelen. Hierbij wordt ook de link gelegd met de ingediende aanvragen van Parkstad voor de VRO/VNG-pilots 'Uitvoeringsversnelling woningbouw' t.b.v. het vergroten/versterken van de beschikbare menscapaciteit bij de gemeenten, het stroomlijnen van interne/externe samenwerking binnen de gemeenten en met marktpartijen en woningcorporaties en het verbeteren/standaardiseren van processen, procedures en werkwijzen bij repeterende woningbouw.

¹¹ De woningcorporaties in Parkstad Limburg hebben in 2024 het bidbook 'Elke Mijnkolonie Telt' opgesteld. Mijnkoloniën vormen het cultuurhistorische fundament van de mijnstreekregio. Er zijn in Parkstad ongeveer 14.000 mijnwerkerswoningen gebouwd, verspreid over 90 koloniën. De helft van deze woningen is in de loop van de tijd afgebroken vanwege mijnschade, slechte bouwkundige staat of modernisering. Momenteel heeft de regio nog circa 7.700 mijnwerkerswoningen. Huizen van circa 100 jaar oud vragen echter om een grondige investering. De corporaties hebben op grond van ervaringscijfers aangegeven, dat de meerkosten voor het behoud van identiteit bij herstructurering ca. €40.000,- per woning (prijspeil 2023) bedragen.

Thema 4: Winkelgebieden

Winkelgebieden vormen vaak het sociale en economische hart van wijken en buurten, of zijn daar een belangrijk onderdeel van. Het aanbod van veelal lokale ondernemers en de ontmoeting van bewoners en bezoekers versterken elkaar. Tegelijkertijd worden winkelgebieden steeds compacter en treedt er aan de randen leegstand op. Door langjarig koersvast te zijn boeken we in Parkstad resultaten. Vanuit het beleid (2017), het uitvoeringsprogramma (2019) en deelname aan de Retailagenda (vanaf 2019) investeren we in de winkelgebieden waar de opgave het grootst is, als onderdeel van de gebiedsgerichte aanpak. De investeringen vanuit de vorige Regio Deals en de Impulsaanpak Winkelgebieden zijn een vliegwieltje gebleken voor private investeringen. Al vanaf 2016 faciliteren we via Streetwise, nieuwe ondernemers om zich in de winkelgebieden te vestigen wat leidt tot meer dynamiek en levendigheid. Deze aanpak, geïnitieerd en doorontwikkeld in Parkstad, wordt momenteel in andere regio's uitgerold.

De regionale retail-aanpak zet in de kern in op het versterken van 14 winkelgebieden, het onttrekken van 100.000m² overtollige winkelmeters en tal van flankerende interventies zoals de reductie van de plancapaciteit en het versterken van ondernemerschap. Tussen 2025 en 2027 sturen we binnen die totaalopgave op het versterken van 3 winkelgebieden en het onttrekken/transformeren van 7.500m², bovenop dat wat al in gang is gezet. We investeren zowel in het hart van een winkelgebied maar ook daarbuiten, daar waar in vroeger tijden (veel) ondernemers hun boterham verdienden. Bijvoorbeeld in historische linten of aanloopstraten waar vaak sprake is van complexe, taai fysiek-ruimtelijke en sociaal-maatschappelijke opgaven in de context van (dreigende) winkelleegstand.

Ad 3. Doorontwikkeling van het landelijk gebied

Het landschap is een belangrijke factor voor de concurrentiepositie van de regio Parkstad. Naast een agrarisch en toeristisch-recreatief product is het landelijk gebied van Parkstad een omgeving waarin wordt gewoond, gewerkt, gestudeerd en gerecreëerd door inwoners. Echter is dit unieke landschap geen gegarandeerd gegeven en biedt het naast kansen ook grote uitdagingen. Zo staat het agrarisch verdienmodel door stikstof-, natuur- en wateropgaven enerzijds en de concurrentie op de wereldmarkt anderzijds onder druk. Door de onzekerheid waar agrariërs mee te maken hebben aangaande de toekomstbestendigheid van hun bedrijf staat indirect ook de leefbaarheid in de landelijk gelegen woonkernen in steeds grotere mate onder druk.

Vanuit de Zuid-Limburg Agenda wordt ingezet op een toekomstbestendig en aantrekkelijk landschap als 'groene long' van de regio, grenzend aan het stedelijk gebied. Juist deze wisselwerking tussen landbouw en landschap moet bijdragen aan een stimulans voor boeren om te blijven investeren in een duurzame toekomst voor hun bedrijf, maar bovenal ook het versterken van de brede welvaart van het landelijk gebied in de breedste zin. Een aantrekkelijk, karakteristiek landschap is immers ook een cruciale drager voor een florierende recreatieve sector en het daarmee sterk verbonden lokale MKB.

Gedurende de afgelopen jaren is – in samenwerking met de gemeenten Beekdaelen, Simpelveld en Voerendaal – reeds het initiatief genomen om middels een gebiedsgerichte aanpak in de gebieden Ravensbosch, Ransdalerveld en Eyserbeek uitvoering te geven aan de visie 'Perspectief in Zuid-Limburg, een gemeentelijke visie op de transitie van het landelijk gebied'. Hierin staan o.a. de waterkwaliteit en -kwantiteit, nieuwe verdienmodellen voor de landbouw (waaronder natuurinclusieve landbouw) en de realisatie van ecologische verbindingzones centraal. Niet 'slechts' de klimaatopgaven zijn leidend, maar juist ook de sterke link met thema's als sociaaleconomische ontwikkeling, duurzaamheid, recreatie en wonen.

Deze gebiedsgerichte aanpak heeft in eerdere fasen al geleid tot een investeringenraming per gebied en de koppeling van mogelijke co-financieringsbronnen. Beoogd wordt om de gebiedsgerichte aanpak voort te zetten met een focus op nieuwe verdienmodellen voor de landbouw die bijdragen aan oplossingen voor zowel de groenblauwe opgaven als leefbaarheidsopgaven in de landelijke kernen. Het gaat met name om cofinanciering van benodigde investeringen, maar in kleine mate ook om het versterken van de uitvoeringskracht, mogelijkheden voor kennisuitwisseling en levering van expertise door het Rijk.

Financiën, organisatie en structureel karakter

De Stadsregio Parkstad Limburg vraagt - mede namens de brede maatschappelijke coalitie Parkstad - aan het Rijk om een financiële bijdrage van 40 miljoen euro inclusief BTW uit de Regio Envelop. De Parkstadgemeenten en de Stadsregio Parkstad Limburg staan garant voor de volledige, benodigde cofinanciering. De colleges van B&W hebben dit besloten in de collegevergaderingen van 29 oktober 2024. Aangezien Parkstad een kwetsbaar gebied is en de sense of urgency groot is, wordt er regiobreed dienaangaande geen enkel voorbehoud gemaakt. Hoewel nu al vele stakeholders het belang en hun commitment uitspreken, is hiermee bij het afgeven van de garantie door de colleges, financieel nog geen rekening gehouden. Afhankelijk van de interventies zal in een later stadium eventueel besloten

kunnen worden of en zo ja welke partners zullen en kunnen bijdragen aan de benodigde cofinanciering. Voor alle genoemde opgaven geldt dat Parkstad niet alleen kijkt naar (incidentele) overheidsinvesteringen, maar óók de inzet van onze coalitiepartijen onderzoekt, die baat kunnen hebben bij de oplossingen én kunnen bijdragen aan de langjarige aanpak.

Beoogde financiële inzet derde Regio Deal Parkstad Limburg 2025 – 2027			
Lijn		Gevraagde Rijksbijdrage (maximaal)	Beoogde regionale Cofinanciering (minimaal)
1.	Grensoverstijgende kenniseconomie	10	10
2.	Integrale gebiedsgerichte aanpak van acht focusgebieden	28	28
3.	Transitie landelijk gebied	2	2
Totaal		Maximaal €40 miljoen	Minimaal €40 miljoen

De Stadsregio Parkstad Limburg is de formele indiener van de propositie en heeft vanuit die hoedanigheid gedeelde eindverantwoordelijkheid. Het voorstel is om (wederom) aan te sluiten bij de systematiek van aansturing van de huidige Regio Deal en deze verder te versterken. Daarin is het bureau van de Stadsregio Parkstad Limburg, het programmabureau voor de aansturing van de Regio Deal Parkstad Limburg. Het bureau ziet toe op en ondersteunt de bestuurlijke samenwerking tussen Regio en Rijk, geeft invulling aan de verbinding tussen publieke en private partijen en draagt zorg voor het verankeren van de samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen (triple helix). Verder beschikt het DB van de Stadsregio Parkstad de Regio Dealmiddelen aan de uitvoerende partijen en ziet toe op monitoring, voortgangsbewaking en bijsturing van de projecten, conform de SPUK-systematiek die van toepassing zal zijn.

Binnen de Regio Deal vindt de monitoring van de voortgang van de interventies plaats door een overleg tussen Regio en Rijk op basis van jaarlijkse voortgangsrapportages. De effecten worden door de regio gemonitord, via een door bureau [RIGO ontwikkeld monitoringssysteem](#). Daarbij wordt continue geëvalueerd en worden lessen vertaald in het programma. Zo heeft de eerste Regio Deal geleerd dat er in de integrale aanpak van kwetsbare wijken interventies op het gebied van veiligheid noodzakelijk zijn, en is de noodzaak van een betere programmatische aanpak van interventies op het gebied van Onderwijs&Arbeidsmarkt onderkend.

Voor de dagelijkse aansturing binnen de regio, geldt de bevoegdhedenregeling van de Gemeenschappelijke Regeling van de Stadsregio Parkstad Limburg met bindende besluiten voor de 7 gemeenten; met inachtneming van de bevoegdheden van de afzonderlijke gemeenteraden. Dat gebeurt in vergaderingen van de inhoudelijke Bestuurscommissies (wethouders) en/of het Dagelijks Bestuur (burgemeesters). Vervolgens leggen de portefeuillehouders individueel verantwoording af in de eigen gemeenteraad over de besluitvorming die regionaal heeft plaatsgevonden. Vanuit het Parkstadbureau worden periodiek regionale collegebijeenkomsten en raadsinformatiebijeenkomsten (voor de 7 gemeenteraden gezamenlijk) georganiseerd. De gemeenteraden worden via een regionale raadsinformatiebijeenkomst op 4 november 2024 geïnformeerd over de voorliggende aanvraag voor een Regio Deal. De gemeenteraden worden regelmatig geïnformeerd over de stand van zaken van de Regio Deal.

Specifiek voor het thema Veiligheid (géén onderdeel van de GR Parkstad) wordt de samenwerking tussen de Parkstadgemeenten, politie en OM over belangrijke gemeentegrensoverstijgende veiligheidsthema's afgestemd in een gezamenlijk overleg van de drie 'Lokale Driehoeken' in Parkstad:de Regionale Driehoek Parkstad.

Om de afstemming met Regio Deals in Zuid-Limburg vorm te geven is een Bestuurlijk Overleg Zuid-Limburg opgericht. In dit Bestuurlijk Overleg – bestaande uit de bestuurlijke vertegenwoordigers van beide Regio Deals – wordt bestuurlijk afstemming georganiseerd tussen de beide Regio Deals, met nadruk op de gezamenlijk opgestelde 'programmaliijn 1'. In dit Bestuurlijk Overleg wordt ook het Elke Regio Telt-dossier voor Zuid-Limburg gecoördineerd.

In het algemeen werken de regio en de gemeenten, binnen de Regio Deal en daarbuiten, nauw samen met private partijen, woningcorporaties, zorg-, cultuur- en onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven. De samenwerking met stakeholders is georganiseerd in een brede maatschappelijke coalitie, waarvan gebiedsgerichte Allianties/netwerken deel uitmaken. Inwoners worden betrokken op gemeenteniveau door de gemeenten en andere stakeholders. Het thema burgerbetrokkenheid is een belangrijk thema in de huidige bestuursperiode 2022-2026. Bij de gebiedsgerichte aanpak zullen succesvolle manieren van bewonersbetrokkenheid, tussen gebieden worden uitgewisseld. In het kader van het nieuwe toekomstverhaal van Parkstad is reeds besloten om de doelgroep jongeren te betrekken. In het verlengde hiervan zullen wij bij de totstandkoming van deze Regio Deal expliciet aandacht besteden aan het jongerenperspectief. Wij vinden het van belang dat we met een aantrekkelijke aanpak aansluiten op de leef- en belevingswereld van jongeren, waardoor jongeren in staat worden gesteld om invloed uit te oefenen op het toekomstbeeld voor de regio en zelf mede invulling kunnen gaan geven aan het realiseren hiervan.

In de bijeenkomst van 16 oktober jl. is de brede maatschappelijke coalitie geconsulteerd over de voorliggende aanvraag. Over de wijze waarop de brede maatschappelijke coalitie wordt betrokken bij de governance-structuur, bij de verdeling van de middelen en bij het sturen/monitoren van de voortgang, gaan partijen met elkaar in gesprek¹².

De opgaven in Parkstad Limburg op het gebied van brede welvaart zijn groot en complex. Vanwege de cumulatie van hardnekkige meervoudige problemen hebben de betrokken partijen in de eerste Regio Deals reeds onderkend, dat een langjarige aanpak van deze opgaven nodig is, dat de omvang en complexiteit van de problemen de (financiële) draag- en slagkracht van de regio te boven gaat én dat de betrokken partijen er samen naar moeten streven dat Parkstad een regio wordt die de regionale opgaven in de toekomst op eigen kracht kan aanpakken en een bijdrage kan leveren aan de BV Nederland.

Het partnerschap Rijk-regio is daarbij essentieel voor een structurele aanpak. Voor alle interventies geldt dat Parkstad niet alleen kijkt naar (incidentele) overheidsinvesteringen. De inzet van partners, die ook baat kunnen hebben bij de oplossing én kunnen bijdragen aan de langjarige aanpak, wordt ook onderzocht. De regio wil daarom graag samen met de Rijksoverheid onderzoeken welke mogelijkheden er zijn vanuit de Kansenagenda voor Elke Regio Telt, enerzijds om de hardnekkige problematiek op te lossen, anderzijds ook als ontwikkelgebied voor nationale opgaven.

In de eerste Regio Deals is een intensief partnerschap met verschillende departementen ontstaan, met veel gewaardeerde inzet van hun netwerk of expertise. Dit heeft bij enkele projecten met bijvoorbeeld knelpunten op het gebied van regelgeving, geresulteerd in een belangrijke doorbraak. De relatie met het Rijk (BZK, OCW, SZW, J&V, VWS, EZ, VRO en I&W) binnen thema's als gezondheid, onderwijs, economie, wonen, veiligheid, circulair bouwen en dergelijke, is zeer waardevol. We willen deze samenwerking graag opschalen en verbreden naar departementen als bijvoorbeeld Defensie, KGG en LVVN.

Om tot een grotere trendbreuk in de regio Parkstad Limburg te komen, is een langdurigere aanpak van meervoudige problemen nodig dan de periode die we nu met de eerste Regio Deals hebben ingezet. Succesvolle interventies – zoals Kansrijke Start, de Rijke Schooldag en de aanpak Sociaal Veilig – verdienen het om langjarig te worden gecontinueerd én te worden opgeschaald. Voor een succesvolle metamorfose van kwetsbare wijken en buurten blijven extra investeringen in de woningvoorraad en de winkelstructuur noodzakelijk, die in samenhang met een bewezen aanpak van SES en van veiligheid worden uitgevoerd. De strategie is niet alleen gericht op de aanpak van calamiteiten ('dweilen') die nodig zijn om een duurzame trendbreuk af te dwingen, maar ook op structurele veranderingen in de fysieke leefomgeving en het creëren van nieuw (economisch) perspectief ('repareren van de kraan'). De keuze om interventies in het sociaaleconomisch domein juist te richten op een nieuwe generatie ('trendbreuk'), heeft een structurele borging van de effecten tot doel.

Bovenop de gevraagde bijdrage van 40 miljoen euro incl. btw uit de Regio Envelop heeft de regio ook interesse in nieuwe Rijksprogramma's, van waaruit een bijdrage kan worden geleverd aan de voorgestelde aanpak. Daarbij is veel interesse in de nieuwe aanpak van het Klimaatfonds en de financiële middelen voor de woningbouwopgave. Waar mogelijk wil de regio ook blijven aansluiten bij de Regeling School en Omgeving en de regeling Schoolmaaltijden. Helaas is in het Regeerprogramma geen geld meer beschikbaar voor de Regelingen Volkshuisvestingsfonds en Impulsaanpak Winkelgebieden. Omdat het Nationaal Programma Landelijk Gebied gestopt is, is de transitie landelijk gebied toegevoegd aan de Regio Deal propositie. Daar waar mogelijk worden ook Europese subsidies aangeboord, hetgeen meestal in samenwerking met Duitse partners plaatsvindt.

Zoals in het rapport 'Elke Regio Telt' wordt geconstateerd, gaat het in Parkstad om structurele problemen. Structurele investeringen blijven noodzakelijk in deze regio, echter zijn er geen structurele middelen voorzien. Daarom wordt wederom een beroep gedaan op de Regio Deal. In de eerste twee Regio Deals Parkstad Limburg is de Rijksbijdrage substantieel verveelvoudigd en uitgegroeid tot een investeringsprogramma van in totaal circa €820 miljoen. De regio heeft samen met de partners in de coalitie (woningcorporaties, onderwijsinstellingen en private partijen) aangetoond (bewezen track record) dat ze Rijksbijdragen doelmatig en efficiënt weet in te zetten en effect weet te boeken. Ook in de voorliggende aanpak wordt weer ingezet op een hoge multiplier met een maximale maatschappelijke impact voor inwoners en ondernemers in Parkstad.

¹² De Economic Board Zuid Limburg heeft aangegeven mede-eigenaarschap te willen dragen voor wat betreft de nadere uitwerking van lijn 1 van de propositie.